

Agata Zep – streszczenie pracy doktorskiej

W pracy analizowanych jest pięć współczesnych powieści hiszpańskich: *Caminando y hablando* (Harry Moreno), *Déjalo, ya volveremos* (Esther Bendahan), *Sefarad* (Antonio Muñoz Molina), *Mi nombre es Jamaica* (José Manuel Fajardo) i *De tu boca a los cielos* (José Carlos Cataño). Każde z dzieł przedstawia kwestię tożsamości sefardyjskiej w inny sposób, pokazując, że temat ten jest wciąż aktualny i wymaga opowiedzenia na nowo.

Analiza wybranych powieści opiera się na założeniu, iż istnieje ścisły związek pomiędzy tożsamością a narracją, a literatura pełni istotną funkcję w kształtowaniu przekonań na temat tego, czym jest Ja i czym jest Inny. Tożsamość jest postrzegana jako dynamiczna konstrukcja, która jest nieustannie tworzona, przekształcana i przekazywana w postaci opowieści.

Powieść *Caminando y hablando* zostaje poddana analizie jako pierwsza, ponieważ przedstawiony w niej model tożsamości ma charakter najbardziej tradycyjny i statyczny, choć nie znaczy to, że nie dochodzi w nim do zmian. Motyw powrotu do Hiszpanii również zostaje wykorzystany tu w tradycyjny sposób, wpisujący się w mit o utraconej ojczyźnie.

W *Déjalo, ya volveremos* pojawia się natomiast dużo większy dynamizm, który podkreśla procesualny charakter tożsamości. Mit Hiszpanii jako ojczyzny Żydów sefardyjskich zestawiony zostaje z trudną rzeczywistością, w której brak tolerancji po raz kolejny staje się doświadczeniem Sefardyjczyków.

Trzecie z analizowanych dzieł, *Sefarad*, wpisuje doświadczenie Żydów pochodzenia hiszpańskiego w szerszy kontekst historyczny, przekształcając je w metaforę wygnania. Jednocześnie, powieść pokazuje, że odrzucenie Żydów przez Hiszpanię nie jest jedynie kwestią przeszłości.

Mi nombre es Jamaica skupia się z kolei na problemie rekonstruowania tożsamości w sytuacji, gdy dana osoba nie miała do tej pory styczności z kulturą sefardyjską. Powieść przedstawia konflikt pomiędzy dwiema postaciami reprezentującymi dwa różne warianty tożsamości sefardyjskiej, z której jedna została wychowana w rodzinie żydowskiej, a druga decyduje się zacząć utożsamiać z kulturą przodków.

Ostatnie z dzieł poddawanych analizie, *De tu boca a los cielos*, stawia pytanie, na ile możliwe jest arbitralne wybieranie tożsamości. W tym przypadku także prezentowanych jest dwoje bohaterów, poszukujących swojej tożsamości: Sefardyjka, która kwestionuje swoją tożsamość kulturową, oraz zakochany w niej mężczyzna, który decyduje się przejść na judaizm, by pozyskać jej względy.

Zestawiając ze sobą wszystkie te powieści można zauważyć zarówno wiele podobieństw, jak i znaczące różnice. Świadczy to zarówno o złożoności problemu, jakim jest tożsamość, jak i o oryginalności pisarzy, którzy przedstawiają ją z wykorzystaniem różnorodnych technik literackich. Tradycyjne filary tożsamości Żydów sefardyjskich, takie elementy jak znajomość języka judeohiszpańskiego, czy mit Hiszpanii jako utraconej ojczyzny, zostają zinterpretowane na nowo w obliczu zachodzących przemian społecznych i zmiennych okoliczności historycznych, a także jako efekt wewnętrznych poszukiwań przedstawionych postaci literackich. Niezależnie od tego, czy w danej powieści podkreśla się bardziej znaczenie korzeni rodzinnych, czy też indywidualnego wyboru, dyskusja o tym, czym jest tożsamość sefardyjska w dzisiejszym świecie świadczy o tym, że jest to temat wciąż aktualny i warty uwagi.